

A FOGLALKOZTATOTT FELSŐFOKÚ KÉPESÍTÉSŰ ÉLELMISZERIPARI SZAKEMBEREK

VIRÁG JÓZSEF*

Társadalmi gazdasági fejlődésünk egyik fontos tényezője a társadalom tagjainak tudása, rátermettsége, találékonyága, áttekintő készsége, műveltsége. Ezek megszerzése nagyrészt összefügg a népesség iskolázottsági színvonalával, pontosabban azzal, hogy az általános kötelező iskolázottságon túl mennyien sajátítják el a fejlődő tudományágak ismeretanyagát és ezáltal mennyien válnak alkalmassá a gazdasági, tudományos élet megismerésére, irányítására, továbbfejlesztésére. A népesség iskolázottsága éppen ezért társadalmi fejlődésünk egyik motorja, s mint ilyen, az általános érdeklődés előterében áll. Nem különben az a kérdés, hogy milyen az összhang a képzettség és a tevékenység között, vagyis, hogy az egyes munkakörök betöltésére megfelelő számú szakemberrel rendelkezik-e az ország és hogy a megszerzett képesítés hasznosítása megfelelő területen történik-e.

Társadalmi-gazdasági életünk fejlődésének — ha nem is számszerű arányokban kifejezhető mértékben — egyik alapvető tényezője az egyes tudományágak ismeretével bíró szakemberek megfelelő száma és aránya. A tudományos-technikai forradalom korszaka méginkább növeli a megfelelő tudással, iskolai végzettséggel rendelkezők iránti igényt.

Az ország iparában jelentős számú közép- és felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkező dolgozik. Az iparon belül az élelmiszeripar ellátottsága képzettségű emberekkel az átlagosnál alacsonyabb (lásd: 1. táblázat).

1. TÁBLÁZAT

Közép- és felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők aránya 1971. szeptember 30.

(Százalék)

Megnevezés	Állami ipar	Ezen belül; élelmiszeripar
Egyetem, főiskolát végzettek aránya a szellemi munkakörben foglalkoztatott alkalmazottak között	12,7	8,0
Összes felsőfokú	16,1	13,0
Középfokú	51,2	48,5
Felső és középfokú	67,3	61,5
Felső és középfokú végzettségű alkalmazottak aránya az összes foglalkoztatott között	13,3	12,4
Szellemi munkakörben foglalkoztatott alkalmazottak aránya a foglalkoztatottakból	19,8	20,1

* Élelmiszeripari Gazdaságtan Tanszék

Korábban az élelmiszeripar felsőfokú végzettségű szakemberekkel való el látottsága még jobban elmaradt az ipar átlagától, s többek között ezért is született 1962-ben kormányhatározat a szegedi, valamint a budapesti Felsőfokú Élelmiszeripari Technikumok létesítéséről. Az intézmények azzal a feladattal kezdték meg működésüket, hogy műszakilag jól képzett, ipargazdasági kérdésekben jártas élelmiszeripari szaktechnikusokat képeznek, akik az élelmiszeripari üzemek, üzemvagy részlegvezetői, egyes üzemek műszaki vezetői, trösztök és országos vállalatok termelési, műszaki szervezési és irányító szerveinek vagy osztályainak vezetői lehetnek, tehát üzemmérnöki munkakört tölthetnek be.

Az intézményekben 1972. évvel bezárólag a nappali és a levelező tagozaton mintegy 1700 fő végzett, s kapott oklevelet. A Központi Statisztikai Hivatal 1971. szeptember 30-i állapotnak megfelelően felmérést végzett a felsőfokú képesítéssel rendelkezőkre vonatkozóan, s e szerint a népgazdaság különböző ágaiban 1149 fő élelmiszeripari szaktechnikus dolgozik. (Lásd: 2. táblázat.)

2. TÁBLÁZAT

Élelmiszeripari szaktechnikusok száma 1971. szeptember 30.

Ágazat	Férfi	Nő	Összesen
Ipar	506	417	923
Építőipar	4	6	10
Mezőgazdaság, erdő-, vízgazdálkodás	29	8	37
Szállítás, hírközlés	3	1	4
Kereskedelem	39	30	69
Személyi és lakásgazdálkodás	2	5	7
Egészségügyi és kulturális szolgáltatás	26	43	69
Közigazgatás és egyéb szolgáltatás	14	16	30
Szocialista szektor összesen	623	526	1149

Azt, hogy ki mennyiben a végzettségének megfelelő munkát végez a felmérés összesített adataiból egyértelműen megállapítani nem lehet. Az összes megfigyelt végzettek közel háromnegyed része dolgozik az élelmiszeriparban. A gépipar — főleg az élelmiszeripari gépgyártás — 44 főt, a vegyipar 19 főt foglalkoztat. A mezőgazdasági ágazatban dolgozó élelmiszeripari szaktechnikusok élelmiszerfeldolgozó üzemi feladatokat látnak el. Számuk nem magas, ha azt nézzük, hogy 1970-ben az ország élelmiszeripari termelésének 3, 1975-ben várhatóan 6%-át a mezőgazdasági üzemekben végezték, illetve végzik. A kereskedelemben került szaktechnikusaink jó része is végzettségének megfelelő munkát végez, amelyre abból lehet következtetni, hogy jelentős hányadukat a felvásárló, készletező — fűszértek — nagykereskedelem, valamint a külkereskedelem foglalkoztatja. A szolgáltató ágazatok mögött elsősorban az oktatás és a középirányító szakmai szervek szerepelnek.

Az élelmiszeripar felsőfokú végzettségű szakemberei között nagy számú élelmiszeripari szaktechnikus található. Az összes végzettek közül minden ötödik-hatodik — a nők közül minden harmadik — a Felsőfokú Élelmiszeripari Technikumot végezte el. (Lásd: 3. táblázatot.)

A továbbtanuló fiatalok jórészt lakóhelyükhöz közelebb levő felsőfokú intézményekbe igyekeznek bejutni. Ebben nem kis szerepe van a szűkös kollégiumi férőhelyeknek, az eltartók lakóhelyétől távol folytatott tanulmányok költségeiből. Ezt mutatja a végzett élelmiszeripari szaktechnikusok terület szerinti

3. TÁBLÁZAT

A szocialista élelmiszeriparban dolgozó felsőfokú végzettek száma 1971. szeptember 30.

Megnevezés	Férfi	Nő	Összes
Egyetem és főiskola	2202	620	2822
Felsőfokú szaktechnikum	1225	546	1771
Felsőfokú tanintézet összesen	3427	1166	4593
Ebből: felsőfokú élelmiszeripari technikumot végzettek száma, fő	465	380	845
aránya, %	13,5	32,8	18,4

megoszlása is, Budapesten és Pest megyében a végzettek több mint 50%-a, Bács, Békés és Csongrád megyékben 20%-a található. (Lásd: 4. táblázat.)

Mint az adatokból látható, az élelmiszeripari szaktechnikusok szerepe jelentős az élelmiszeriparban. Speciális élelmiszeripari képzettségükből eredően a vállalatok műszaki, vezetői munkaköreiben mind nagyobb számban dolgoznak. Az igények követését jelentette az oktatás területén történt előre lépés, amely a felsőfokú technikumokból Élelmiszeripari Főiskolát létesített. Tehát a minőségi továbbfejlődés lehetősége és biztosítéka adott. A Főiskola jelenleg üzemmérnököket képez, s a korábban végzett szaktechnikusok pedig fél-, illetve egy éves átképzéssel szerezhetik meg ezt a képesítést.

4. TÁBLÁZAT

Élelmiszeripari szaktechnikusok száma megyénként 1971. szeptember 30.

Megye	Férfi	Nő	Összes		Élelmiszeriparban az összes foglalkoztatottak megoszlása, %
			száma, fő	megoszlása, %	
Baranya	21	5	26	2,3	3,9
Bács	39	34	73	6,4	7,6
Békés	21	30	51	4,4	5,9
Borsod	11	12	23	2,0	5,8
Csongrád	55	50	105	9,1	5,1
Fejér	18	10	28	2,4	3,3
Győr	17	10	27	2,3	5,3
Hajdú	23	20	43	3,7	5,4
Heves	19	12	31	2,7	5,1
Komárom	8	6	14	1,2	1,7
Nógrád	3	1	4	0,3	0,9
Pest	36	13	49	4,3	6,1
Somogy	14	7	21	1,8	4,1
Szabolcs	24	13	37	3,2	5,3
Szolnok	9	13	22	1,9	3,9
Tolna	9	7	16	1,4	2,6
Vas	8	3	11	1,0	2,8
Veszprém	11	7	18	1,6	2,8
Zala	6	3	9	0,8	2,0
Budapest	271	270	541	47,2	20,4
Összesen	623	526	1149	100,0	100,0

A mennyiségi adatok azt mutatják, hogy speciális élelmiszeripari képzettségű szakemberekre még fokozottan szükség van. Az élelmiszeriparban az ipar átlagánál alacsonyabb a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya. A szaktechnikusok elhelyezkedése az ország területén aránytalan, nagymértékben eltér az élelmiszeripar területi elhelyezkedésétől. Több megyében a jelenleginél (pl.: Nógrád megye: 4 fő, Zala megye: 9 fő) több élelmiszeripari szakemberre lenne szükség.

IRODALOM

1. Tájékoztató a népgazdaság IV. ötéves tervének főbb élelmiszeripari célkitűzéseiről. MÉM. Közg. Főo. Bp., 1970.
2. Képzettség és kereset. KSH. Bp., 1973.

DIE BESCHÄFTIGTEN LEBENSMITTELINDUSTRIE-FACHLEUTE MIT HOCHSCHULBILDUNG

J. Virág

In der Lebensmittelindustrie ist das Verhältnis der Werk tätigen mit Mittel- oder Hochschulbildung ein niedrigeres als sonst im Industriedurchschnitt. Die 1962 errichteten Lebensmittelindustrie-Polytechniken höchster Bildungsstufe waren berufen, diesem Rückstand abzu helfen.

Bis zum Ende des Jahres 1972 haben rund 1700 Personen diese Schulen absolviert. Die dem Zustand vom Ende September 1971 entsprechend durchgeführte Aufmessung fand in den verschiedenen Zweigen der Volkswirtschaft 1149 Lebensmittelindustrie-Fachtechniker. Dreinsviertel der Fachtechniker arbeiten in der Lebensmittelindustrie und machen hier nahezu 20% der Hochschulbildung erworbenen — bei den Frauen über 30% — aus. Die Verteilung der Arbeitsplätze der Fachtechniker im Gebiet des Landes ist eine unproportionale und weicht weitgehend ab von der territorialen Platzierung der Lebensmittelindustriellen Arbeitsbereiche.

HIGHER-QUALIFIED SPECIALISTS IN THE FOOD INDUSTRY

J. Virág

The proportion of those employed in the food industry who have intermediate and higher qualifications is lower than the average for industry. One of the aims of the food-industry technical colleges established in 1962 was to change this disadvantageous situation.

Up to the end of 1972, about 1700 people completed their studies at these colleges. A survey at the end of September 1971 revealed 1149 food-industrial specialist technicians in various branches of the national economy. Three-quarters of the specialist technicians work in the food industry, and here comprise about 20% of those with higher qualifications, the figure being more than 30% among the females. The allocation of the specialists throughout the country is disproportionate, and differs considerably from the regional distribution of the food industry.

ОКОНЧИВШИЕ ВУЗ

Йожеф Вираг

По сравнению с другими отраслями в пищевой промышленности работает меньше дипломированных специалистов. Это было улучшено созданием в 1962 году высших техникумов пищевой промышленности.

До конца 1972, эти учебные заведения закончили 1700 специалистов. В сентябре 1971 года в различных отраслях народного хозяйства работало 1149 специалистов, с образованием техник-пищевик, 3/4 из них работает в пищевой промышленности, что составляет 20% от всех дипломированных специалистов: а среди женщин более 30%. Распределение техников-пищевиков по стране неравномерное, и не соответствует территориальному распределению пищевой промышленности.